

Alan Hollinghurst

De Sparsholt-affaire

Vertaald door Ton Heuvelmans

2017 Prometheus Amsterdam

I

DE NIEUWE MAN

De avond dat we voor het eerst de naam Sparsholt hoorden lijkt me het beste begin van deze kleine verhandeling. We bevonden ons in mijn kamer en praatten over de Club. Peter Coyle, de schilder, was aanwezig, evenals Charlie Farmonger en Evert Dax. Er was gestemd en ik was benoemd tot secretaris. Ik was een jaar ouder dan de anderen, en aangezien ik vrijgesteld was van militaire dienst, deed ik niets anders dan lezen. Evert zei: 'O, Freddie leest wel twee boeken per dag', wat wel kon kloppen; ik bracht daartegen in dat mijn leestempo lager lag wanneer het Italiaanse of Russische boeken betrof. Dat was mijn rol, en ik speelde die met de hooghartige zelfverzekerdheid van een leerling-acteur. Het hele punt van de Club was om bekende schrijvers over te halen voor ons te komen spreken en voor te lezen uit hun meest recente werk. We boden hun een redelijk goed diner aan, in die tijd een riskante belofte, en na het diner een gelambriseerde ruimte boordevol gretige, jonge lezers, een belofte die voor ons gemakkelijker in te lossen was. Nadat de bombardementen waren begonnen, wilde men weten wat de schrijvers daarvan vonden.

Charlie stelde Orwell voor, en een of twee van de namen die we vorig jaar niet hadden kunnen strikken, passeerden opnieuw de revue. Zou Stephen Spender willen komen, of Rebecca West? Nancy Kent was al geboekt, ze zou komen praten over Spanje. Onpraktisch als altijd stelde Evert Auden voor, die in New York zat en waarschijnlijk niet zou overkomen zolang het oorlog was. ('Opgeruimd staat netjes,' zei Charlie.) Hoewel Peter natuurlijk wist dat Evert het tegendeel hoopte, stelde hij niettemin voor: 'Zeg, waarom laten we Dax niet vragen of Victor wil?' De hele

wereld kende Everts vader als A.V. Dax, maar wij meenden indirect aanspraak te kunnen maken op een intiemere relatie met hem.

Evert was ongemerkt naar het raam gelopen, waar hij naar de binnenplaats beneden stond te kijken. Er hing altijd al een zekere spanning tussen hem en Peter, die het leuk vond zijn vrienden te provoceren en zelfs in verlegenheid te brengen. 'Nou, dat weet ik niet, hoor,' zei Evert over zijn schouder. 'De zaken liggen nogal gecompliceerd momenteel.'

'Tja, dat geldt voor iedereen,' zei Charlie.

Evert stemde daar beleefd mee in, hoewel zijn ouders in Londen waren gebleven, waar een paar nachten eerder een bom een kerk aan het einde van hun straat had verwoest. Op nogal wanhopige toon zei hij: 'Ik ben gewoon bang dat er niemand komt opdagen.'

'O, ze komen heus wel, hoor,' zei Charlie met een raar lachje.

Evert keek om, richtte zich tot mij: 'Ik bedoel, wat vind jij van zijn laatste?'

Ik had *The Gift of Hermes* ondersteboven op de leuning van mijn stoel liggen. Ik was halverwege en hoewel ik er niet echt in was vastgelopen, wisselde ik het af met een ander boek. Mijn dagelijks ritme raakte erdoor verstoord, het was alsof ik bezig was met een boek in een vreemde taal. Ondanks dat verdomde dunne papier van die tijd was het nog steeds een dikke pil. Ik zei: 'Nou, ik ben een groot bewonderaar van hem, zoals je weet.'

'Ja, ik ook, hoor,' zei Peter na een korte stilte, maar met meer warmte. Hij was een echte liefhebber van de dikke, symbolische romans van A.V. Dax en bewonderde de schilderachtige kwaliteiten, de bijzondere sferen en kleuren en de complexe psychologie ervan. 'Ik vorder langzaam in die laatste,' gaf hij toe, 'maar het is natuurlijk een steengoed boek.'

'Zit er humor in?' vroeg Charlie met een holle lach.

'Daar gaat het nooit om,' zei ik, 'in een roman van Dax.'

'Maar heb jij het niet gelezen?' vroeg Peter terwijl hij naar het raam liep om te zien waar Evert naar keek.

Ik wist dat die arme Evert in de boeken van zijn vader nooit verder kwam dan de eerste bladzijden. 'Het lukt me gewoon niet,'

zei hij nu weer, 'ik weet niet waarom.' Toen hij zag dat Peter bij hem was komen staan, draaide hij zich om en keek met een vreemde blik de kamer in.

Even later zei Peter: 'Jeetje... heb je dat gezien, Dax?'

'O... wat is dat...?' zei Evert, en het duurde even voordat ik zag dat hij opnieuw verward reageerde.

'Heb je die vent gezien, Freddie?'

'Wie is dat?' Ik liep naar hen toe. 'O, je bedoelt zeker de exhibitionist,' zei ik.

'Nee, nu is hij weg... ' zei Peter, nog steeds naar buiten turend. Ik kwam naast hem staan en tuurde mee. Het was de korte tijd tussen zonsondergang en de verduistering wanneer je in de kamers van andere mensen kon kijken. Hoge vensters die de hele dag de lucht hadden weerspiegeld, straalden nu hier en daar een gezellig licht uit en toonden figuren die aan het werk waren of heen en weer liepen achter de verlichte schuiframen. Recht tegenover ons gaf de oude Sangster, de blinde Franse don, privéles aan een jongeman die er zo lusteloos bij zat dat hij leek te slapen. Op de verdieping daarboven, onder de donkere horizontale daklijst en brede timpaan, was één raam verlicht: een bureaulamp die een heldere boog wierp langs de muur en het plafond.

'Ik heb hem laatst gezien,' zei ik. 'Waarschijnlijk een van die nieuwelingen.' Peter zweeg, zogenaamd geduldig, en Evert kwam, nog steeds fronsend, terug en keek ook naar buiten. Op het plafond verderop was een ritmische schaduw begonnen op en neer te springen.

'O, ja, die,' zei Evert, terwijl de veroorzaker van de schaduw langzaam in beeld kwam, een figuur in een glanzend onderhemd die in een vast ritme een paar handhalters op en neer bewoog. Hij deed het geconcentreerd en zonder enige zichtbare moeite, maar dat was natuurlijk moeilijk in te schatten van die afstand, waarop hij in zijn verlichte vierkant groot en in gedachten verzonken leek, alsof hij zelf uit licht bestond. Peter legde zijn hand op mijn arm.

'Liefje,' zei hij, 'ik denk dat ik mijn nieuwe model heb ontdekt.' Waarop Evert de adem inhield en hem een woedende blik toewierp.

‘Nou, schiet dan maar op,’ zei ik, omdat nieuwelingen in die tijd even snel en ongemerkt verdwenen als ze arriveerden.

‘Zelfs jij moet die glorieuze kop, als van een Romeinse gladiator, bewonderen, Freddie,’ zei Peter. ‘En dan die machtige schouder, zie je die gezwollen blauwe aderen op zijn bovenarmen?’

‘Niet zonder mijn verrekijker,’ zei ik.

Toen ik de gang op liep om water in de ketel te doen, kwam Jill Darrow de trap op lopen; ze was te laat voor de vergadering waarin ze graag had willen meestemmen. Ik was erg blij haar te zien, maar de sfeer, die een ietwat abnormaal karakter had gekregen, veranderde enigszins toen ze de kamer betrad. Ze had niet het voordeel van tien jaar op een jongenskostschool, met alle bijbehorende ontberingen; ik vroeg me af of ze ooit een naakte man had gezien. Charlie zei: ‘Ha, Darrow’, kwam half overeind en liet zich weer in zijn stoel zakken met een informaliteit die iets vleiends kon hebben. ‘We willen de vader van Dax vragen,’ zei hij terwijl ze haar jas uittrok en rondkeek wie er was. Ik ging theezetten.

‘O, juist,’ zei Jill. Door Everts aanwezigheid voelde men zich uiteraard ongemakkelijk om iets te zeggen over A.V. Dax.

Staande aan het raam had Evert haar komst niet opgemerkt. Hij en Peter tuurden naar het vertrek tegenover hen. Hun achterkant sprak boekdelen: Peter met dik haar, kleiner en temperamentvol, in zijn tweed jasje met elleboogstukken dat altijd de vage chemische geur van het atelier verspreidde; Evert keurig en onzeker, een streng opgevoede jongeman met een onwaarschijnlijk mooi pak, die zich leek te vermaken alsof hij naar een tegenovergelegen rivieroever tuurde. ‘Waar staan jullie naar te loeren?’ vroeg Jill.

‘Niet kijken jij,’ zei Peter, die zich grijnzend naar haar omkeerde. Waarop ze recht naar het raam liep, meteen gevolgd door mij. De gladiator was nog steeds te zien. Hij had zich omgekeerd en deed iets met een stuk touw. Ik stelde bijna opgelucht vast dat de huisknechten aan hun ronde waren begonnen. Voor één raam en daarna voor het volgende verscheen een kleine in zwarte jas gehulde figuur die de luiken sloot en daarmee elk levensteken uitwiste. Verderop betrad de huisknecht de vertrekken van Sangster, half verscholen achter een langwerpige scherm waarmee hij naar

de slaapkamer ging, en hij keerde even later terug, liep omzichtig langs de beide aanwezigen, knielde op de bank in de venster nis, keek heel even nieuwsgierig naar buiten en sloot de hoge luiken. Tegen etenstijd waren de majestueuze stenen gebouwen zo donker en levenloos als ruïnes.

‘Aha, Phil,’ zei Charlie, toen mijn eigen huisknecht binnenkwam om bij ons hetzelfde te doen.

Ik zei streng: ‘Weet jij wie die vent is, Phil?’

Phil had gevochten in de slag bij Loos en had na de Eerste Wereldoorlog vijftien jaar bij de politie van Oxford gewerkt. Hij was een innemend persoon en verknocht aan het College, maar soms leek hij het te betreuren dat hij was geëindigd in een schort en moest stoffen en afwassen voor jongelui die hij niet in zijn macht had. ‘Wat is er, meneer?’ Hij zette zijn scherm tegen de muur en kwam haastig naderbij, alsof hij een overtreder had betrappt. Ik zag dat ons spiegelbeeld vaag tussen onszelf en het beeld van de andere ramen in hing. Ik wees naar boven.

‘Die... belachelijke figuur,’ zei ik.

‘O, die, meneer,’ zei Phil ietwat teleurgesteld, waarna hij beleefd probeerde onze belangstelling voor die lichtgevende figuur te delen. ‘Ik weet toevallig dat er problemen zijn geweest.’

‘Wat voor problemen?’ vroeg Peter.

‘Nou, het lawaai, meneer. Dr. Sangster heeft een klacht ingediend.’

‘O...?’ zei Evert. ‘Lawaai...?’

‘Ritmisch gekraak blijktbaar, meneer,’ zei Phil, en hij keek er onverbiddelijk bij.

‘Lieve hemel...’ zei Evert.

‘Maar hij is niet een van ons, hoor,’ zei Phil.

‘Aha,’ zei ik.

‘Nee, het is er een van Brasenose,’ zei Phil. In het immense, mistroostige college, waar sinds het begin van de oorlog de trappen half verlaten waren, werden hier en daar nieuwe leden van geconfisqueerde colleges ondergebracht, gedesoriënteerde eerstejaars die ook een soort evacués waren. Brasenose College was gevorderd door een of ander ministerie, waar ze volgens mijn tutor

niet echt wisten wat ze ermee moesten. 'Wilt u me even verontschuldigen, meneer Green?'

'Natuurlijk, Phil.'

'Weet je toevallig ook hoe hij heet?' vroeg Jill.

'Hij heet Sparsholt, juffrouw,' zei Phil met een kuchje, terwijl hij de luiken dichtzwaaide en de ijzeren grendel veilig dichtschooft.

'Sparsholt,' zei Peter, 'wat een opmerkelijke naam', en hij glimlachte veelbetekenend naar Evert. 'Klinkt als een onderdeel van een machine, of een geweer.'

Phil keek hem een paar seconden niet-begrijpend aan. 'U hebt waarschijnlijk gelijk, meneer,' zei hij en hij liep de slaapkamer in. Ik haalde mijn mooiste Meissen-servies tevoorschijn in de hoop dat Jill dat op prijs zou stellen, en in de nieuwe intimiteit van de gelambriseerde kamer en de gesloten luiken gingen we zitten om de thee te drinken.

Ik had Jill uitgenodigd voor het diner in de eetzaal, en daarna liep ik met haar naar het hek. 'Ik breng je wel even terug,' zei ik. Ze zat op St. Hilda's College, normaal gesproken een kwartiertje lopen, maar na de verduistering een hele uitdaging.

'Dat is echt niet nodig,' zei ze.

'Nee, nee, neem mijn arm,' wat ze aandoenlijk genoeg ook deed. We vertrokken. Ik had de afgeplakte zaklantaarn vast, die we, met haar elleboog stevig tegen mijn zij gedrukt, samen leken te richten. Niettemin voelde ik enige terughoudendheid bij haar. Kort daarop maakte ze zich los om haar handschoenen aan te trekken, en zo liepen we samen langs de hoge hekken van Merton College, waarvan we de enorme silhouetten van de kapel en toren boven ons eerder voelden dan zagen in de nacht. Jill keek naar boven. De duisternis leek iets tussen ons te suggereren, en hoewel ze volgens mij blij was met mijn gezelschap, leek het vreemd genoeg ook alsof ze ergens mee had ingestemd. Ik wist dat het lopen gemakkelijker zou zijn zonder die onhandige zaklantaarn, als onze ogen eenmaal gewend waren aan het donker. Dan bewoog je je vreemd genoeg met meer zelfvertrouwen voort. In elk geval fluis-terden we tegen elkaar, alsof we afgeluisterd werden. 's Avonds

botste je plotseling vaak tegen mensen aan die langsliepen of volkomen onzichtbaar stonden te wachten.

De steeg was nu een smal, zwart ravijn waarvan de van gevels en schoorstenen voorziene bovenrand amper zichtbaar was tegen het diepe antraciet van de lucht. In vreedetijd droegen en weerkaatsten de wolken de kleuren van de stadslichten, maar tijdens de verduistering heerste er een genadeloze duisternis. Ik dacht dat ik dit straatje, waar ik honderden keren doorheen was gekomen, goed kende, maar mijn herinnering legde het af tegen de vage omtrekken van de portieken, ramen en hekken die we passeerden. Ik vroeg Jill naar haar werk en ze herwon haar zelfvertrouwen. Ze studeerde geschiedenis, maar haar echte belangstelling lag in de archeologie en in de opmerkelijke dingen die tevoorschijn kwamen tijdens de blitzkrieg in Londen. Ze vertelde dat in kerken die in de city gebombardeerd waren soms onderliggende lagen zichtbaar werden – uit de Renaissance, Middeleeuwen of Romeinse tijd – en zaken aan het licht kwamen die door georganiseerd menselijk ingrijpen nooit konden worden bereikt. De menselijke aspecten van de verwoesting en het verlies van woningen en mensenlevens maakten kennelijk minder indruk op haar. Ze sprak opgewonden over munten, grafkisten, bakstenen, potscherven. Ik merkte op dat het frustrerend moest zijn voor haar dat Oxford zelf nauwelijks schade had geleden en keek, voor zover je iets kunt zien in het donker, of ze mijn grapje begreep of afwees. Vanaf het begin was ze zo'n student geweest die de studietijd doorloopt met de blik onwrikbaar gericht op de toekomst: het was een ernstig leerproces, geen aangename onderbreking. Nu was de toekomst voor ons allemaal veranderd, de stad was doortrokken van een sfeer van vergankelijkheid en bereidheid tot actie die men er anders nooit aantrof. Deelden andere vrienden mijn gevoel dat we de oorlog ook konden verliezen, en wel op korte termijn? Defaitistische gesprekken vonden nauwelijks plaats en smoorden al snel na aanvang. Jill had haar keus gemaakt, voor het leger, maar ze richtte zich op de grootse dingen die ze zou gaan doen als de oorlog eenmaal gewonnen was.

Bij het hek van St. Hilda's scheen ik ons afscheid enigszins bij.

‘Nou, welterusten dan maar,’ zei ik met humoristisch trillende stem.

Jill leek over mijn schouder te kijken. ‘Ik vraag me af of Peter die man gaat schilderen.’

Ik draaide me om. ‘Wie bedoel je?’

‘Die nieuwe man,’ zei ze. ‘Sparsholt.’

‘O, die.’ Ik lachte. ‘Nou, Peter krijgt meestal wat hij wil.’

‘Een geschikt model in elk geval, zou ik denken,’ zei Jill, en we schudden elkaar de hand. Dat was niet waar ik op had gehoopt, en toen ik alleen de brug overstak en opnieuw door Merton Lane liep, was ik bezorgd om mijn eigen verlegenheid en nam me voor bij een volgende gelegenheid doortastender avances te maken. Ik riep me haar gezicht voor de geest en zag de symmetrische schoonheid ervan. Ze had grijze ogen, de sterke kin van een wagneriaanse sopraan en kleine witte tanden. Van dichtbij verspreidde ze een betoverende geur. Voorlopig zou ik het daarmee moeten doen.

Evert schreef zijn vader en kwam een paar dagen later vertellen dat onze uitnodiging was geaccepteerd: Victor Dax was gaarne bereid de Club toe te spreken. De brief van de grote schrijver was kort en vrijwel onleesbaar; boven aan het briefpapier stond een onduidelijk wapen en de spreuk *'Montez Toujours'*. 'Zullen we hem plannen voor de vijfde week?' Ik glimlachte zelfverzekerd en begon zelf ook zenuwachtig te worden of er wel mensen zouden komen opdagen.

Evert was nog gekleed in kaki, nadat hij de afgelopen twee uur heen en weer had gemarcheerd over de terrassen van de Tom Quad onder leiding van de oude Edmund Blunden. Ik bedoel dat wij Blunden oud vonden als hij ons kwam drillen of de onwillige vrijwilligers meenam voor een cursus kaartlezen, hoewel hij pas in de veertig was: een kleine, vogelachtige figuur met een onduidelijke kennis van zaken. Ik was bijna jaloers op hun trektochten naar Cumnor Hill of Newnham Courtenay, die volgens mij schuilgingen onder een spookkaart van de eerdere oorlog die hij had meegemaakt en waarover hij had geschreven. Maar Evert had de pest in en zag er ellendig uit in zijn uniform: de paar keren dat ik hem had zien trainen, marcheerde hij met een houding van verongelijkte waardigheid die grensde aan onderworpenheid.

Hij ging zitten en pakte een boek in het nauwelijks waarneembare besef dat hij een geregelde bezoeker was geworden. We hadden elkaar tijdens zijn eerste jaar leren kennen, en nu al zijn vrienden waren opgeroepen voor militaire dienst voelde hij zich duidelijk eenzaam. Hij vreesde ongetwijfeld het snel naderende ogenblik dat hij zelf zou worden opgeroepen. Hij straalde iets on-

zegers uit, zijn bleke gezicht met de donkere ogen onder de deinende haarlok duidde op gevoelens die hij zelden uitte. Volgens mij volgde hij zijn eigen interesses, maar droeg hij de betovering en ook de last van zijn korte maar beroemde achternaam. Voor mij was het altijd onderdeel van zijn aantrekkingskracht geweest dat hij de zoon van A.V. Dax was; zoals het ook een teken van onze vriendschap was dat ik dat feit bijna vergat. Voor hem was het een ingewikkeldere en vrijwel onontkoombare kwestie. Hij legde het boek met een zucht weg en liet me nog een brief zien, van zijn moeder. Ik vermoedde dat, hoewel zijn ouders nog steeds samenwoonden in hun huis in Chelsea, ze een min of meer onafhankelijk bestaan leidden, maar ik vond dat ik daar niet naar kon vragen. Het was niet duidelijk in hoeverre Evert zelf de situatie doorgrondde. De brief van zijn moeder beschreef de verschrikkingen van de blitzkrieg op een opgewekte klagerige toon. Ze schreef dat zijn vader moest lachen omdat ze zich op de grond wierp toen er een bom viel en zo een goede jas vernielde. Hijzelf weigerde naar de schuilkelders te gaan met het gewone volk.

Evert stond op om weer te gaan en vroeg: 'O, tussen haakjes, heb je dingetjes nog gezien... hoe heet-ie?'

'Wie bedoel je?'

'Sparsholt geloof ik, die nieuwe man?' Hij ging naar het raam en keek naar buiten, maar het was pas drie uur en de lange rij ramen op de bovenste verdieping was ondoorzichtig. We wisten geen van beiden precies welk raam het was geweest, en dit jaar waren er heel wat kamers onbewoond en afgesloten.

'Nou, volgens mij heb ik hem gezien in de eetzaal,' zei ik behoedzaam.

'Ja, dat weet ik,' zei Evert. 'Hij zit bij de roeiers. Ze zetten alle achten bij elkaar. Je zou er bijna zelf van gaan roeien. Niet om Sparsholt, bedoel ik, maar om het extra eten dat ze krijgen.' Hij bloosde, maar het onderwerp was tamelijk helder tussen ons. Ik zag dat hij overwoog om meer te vertellen. Het bleek dat die avond vorige week in mijn kamer niet de eerste keer was dat hij Sparsholt had gezien. Hij had hem eerder terug zien rennen van de rivier in zijn roeikostuum, hij had hem in de eetzaal gezien, en laat

op een avond had hij hem niet zien aankomen, toen hij op de hoek van Kilcannon in het donker tegen hem aan botste. Maar het beeld vanuit mijn kamer, van een halfnaakte Sparsholt in zijn verlichte vierkant, was het keerpunt geweest, en de belangstelling die was gewekt door al die toevallige waarnemingen had zich gebundeld tot een obsessie. Het kostte me enige moeite om het te begrijpen. Het leek alsof hij had gekozen voor zijn eigen onderwerping, wat, naarmate de minuten verstreken, op een gelukzalige onontkoombaarheid duidde. Hij wist niets van die jongeman, maar op dat moment had hij zich aan hem overgegeven. Of zoals hij het zelf zei: hij was verliefd geworden.

‘En heb je hem gesproken?’ vroeg ik.

Evert reageerde bijna geschokt. ‘Nou, toen hij tegen me aan botste,’ zei hij, ‘maar daarna niet meer... nee, nee.’

Zoals ik verwachtte was Peter Coyle veel doortastender geweest. Hij had Sparsholt onmiddellijk een brief geschreven op het papier van de Slade School en hem gevraagd of hij zijn portret mocht tekenen. Er was geen reactie gekomen, hoewel ik twee dagen later in de eetzaal, toen ik tegenover de roeierstafel had plaatsgenomen, vond dat Sparsholt iets subtiel ongemakkelijks, een eerste onbehaaglijke achterdocht, uitstraalde, door zijn ernstige jonge gezicht en zijn oprechte gereserveerdheid, alsof hij bekeken werd, of op deze plek die geheel nieuw voor hem was, nu al het onderwerp van een geruchtenstroom was geworden. Of hij mij zag, of Evert, die gretige, bijna verbijsterde blikken in zijn richting wierp, waag ik te betwijfelen. Hij leek ons te beschouwen als een niet geclassificeerde en vooralsnog amorfe massa. Na het eten verliet hij snel zijn tafelenoten, en ik bedacht hoe gemakkelijk ik hem had kunnen roepen terwijl we ieder met onze zaklantaarn over de verduisterde binnenplaatsen liepen.

Het was doodsimpel om meer over hem te weten te komen. De volgende dag zag ik op het publicatiebord van de Bootclub in de portiersloge dat zijn voorletters D.D. waren, en op een lijst met tutorials dat hij technische wetenschappen studeerde. Die eerste summiere achtergrondinformatie was op de een of andere manier

ontmoedigend: bètastudenten en roeiers vormden kleine, hechte gemeenschappen en gingen niet om met de rest van ons. Maar het feit dat Peter en Evert zich ogenblikkelijk tot Sparsholt aangetrokken voelden, verleende hem niettemin een vage hoewel raadselachtige bekoring. Wat mij betreft had zijn achternaam iets onverbiddelijks, een woord als een machineonderdeel, zoals Peter al had opgemerkt, of anders misschien een keihard brokje mineraalerts. Ik was nieuwsgierig naar de D.D.

Bij toeval was ik mijn beide vrienden te vlug af. Elke morgen kwam Phil rond zeven uur de luiken opendoen en mijn zitkamer opruimen, terwijl ik dan meestal nog in bed lag te dromen bij het gepiep van zwenkwieltjes en het heen en weer schuiven van de rolveger in het naastgelegen vertrek. Hij legde het vuur aan en nam het serviesgoed en glaswerk mee om af te wassen. Als dat alles gebeurd was, klopte hij aan en deed in één snelle beweging mijn slaapkamerdeur open, met de instinctieve hang van de politieman naar het verrassingseffect. Ik verscheen dan in mijn ochtendjas in een toneeldecor dat in de pauze in de oude staat was hersteld: 'Idem. De volgende dag.'

Toen ik vandaag wachtte tot het water kookte, keek ik dankbaar neer op de binnenplaats. Op dat tijdstip heerste er een gevoel van opluchting, zelfs in Oxford, dat je de nacht ongedeerd had overleefd. Het zwakke schijnsel van de lampen achter de ramen was een juichend teken van overleving. Ik bekeek de figuren die in overjas en op pantoffels naar buiten kwamen, op weg naar de verre badkamers. Er waren nu minder mensen natuurlijk, en de meesten kende ik alleen van gezicht, maar we voelden ons verenigd op een manier die onbekend was toen ik hier aankwam, voor de oorlog. Ik wilde me weer omdraaien, toen ik besepte dat de persoon die als eerste voetstappen achterliet op het natte grasveld, Sparsholt zelf was, die naar buiten stapte in pyjama, blauwe ochtendjas, op bruine wandelschoenen en met een handdoek als een sjaal om zijn nek geslagen. Hij straalde een soort militaire onverschilligheid uit voor de ochtendkou en verdween al snel uit mijn blikveld.

Normaal gesproken schoor ik me na het ontbijt, als er niemand

in de buurt was, maar die ochtend nam ik onbewust de beslissing hem te volgen. Ik trok mijn jas aan en zette de slappe vilthoed op die ik sinds kort droeg, en stommelde de trap af en dacht aan wat ik Evert zou kunnen vertellen bij de ochtendpap met thee. Het was de komedie van de rivaliteit die me amuseerde, meer dan enige intrinsieke interesse voor de man die ik wilde spreken.

Doorgaans meed ik de grote badkamer in het souterrain aan de volgende binnenplaats, met zijn lange rijen wastafels en doolhof aan hokjes zonder slot op de deuren. Ik herinnerde me het onbehaaglijke gevoel dat ik daar naakt en alleen in mijn met stoom gevulde hokje lag en wist dat anderen in stilte om mij heen lagen. Soms vroeg iemand wie er naast hem was, en dan ontspon zich een soort telefoongesprek, ietwat beperkt door de aanwezigheid van de anderen, die zich nog stiller hielden in hun eigen badhokjes. Toen ik voor het eerst naar Oxford ging, zei mijn halfbroer Gerald dat het de beste plek in het hele college was om 'lekker lang te liggen weken', waarmee hij vermoedelijk ook iets anders bedoelde. Zo nu en dan werden de baden in bezit genomen door het met modder en bloed bevuilde rugbyteam of de uitgeputte roeiers, die zich ontspanden en uitrekten terwijl ze zichzelf vertederd bekeken in dichte stoomwolken, één grote mengelmoes van naakte lijven. Ze vormden geen bedreiging, ik bleef volkomen onopgemerkt tussen hen, maar ik voelde me er niet in mijn element.

Toen ik binnenkwam was Sparsholt net begonnen zich te scheren, en hij wierp me in de spiegel een korte, nieuwsgierige blik toe. Ik geef toe dat ik een schokje van opwinding voelde door zijn aanwezigheid. Hij droeg alleen een pyjamabroek en zijn wandelschoenen waarvan de veters los hingen. Ik zag nu zijn gespierde bovenlijf van dichtbij, dat hij met duidelijke trots toonde. Ik hing mijn ochtendjas en hoed op en koos een wastafel twee plaatsen verderop. 'Goedemorgen!' zei ik. Hij draaide zijn hoofd om en zei, met het scheermes omhooggestoken: 'Morgen!' – veel opgewekter dan ik had verwacht: ik merkte dat hij blij was om aangesproken te worden. Er klonk geplons uit een hokje vlakbij, maar de spelonkachtige ruimte ademde een desolate sfeer. Hij streek een streep scheerschuim van zijn kaak en daarna nog een, en terwijl ik

de warmwaterkraan liet lopen, keek ik discreet toe hoe zijn gezicht langzaam zichtbaar werd. Ik besepte dat ik nauwelijks wist hoe het eruit zat.

‘Ik heb jou nooit eerder gezien,’ zei hij, opnieuw met eerder hartelijkheid dan achterdocht in zijn stem. Hij keek me glimlachend aan. Zijn sterke, gezonde tanden staken geel af tegen het witte schuim rond zijn mond.

‘O, ik ben Freddie Green,’ zei ik. Hij legde zijn scheermes op de rand van de wastafel en stak een hand uit: ‘David Sparsholt.’

‘Sparsholt?’ herhaalde ik. Ik klampte me vast aan dat ‘David’, wat mij betreft de meest onschuldige en vanzelfsprekende voor- naam met een D. Ik zag dat hij erg jong was onder het bleke harnas van zijn spieren. Hij had natte haartjes op zijn pols, maar zijn maag en borstkas waren onbehaard. ‘Wat een bijzondere naam.’

Hij knipperde met zijn ogen, alsof hij kritiek verwachtte. ‘Nou, we komen uit Warwickshire,’ zei hij, en ik hoorde een subtiel regionaal accent dat ik anders nooit had kunnen plaatsen. Ik drong niet aan, en even later spatte hij water in zijn gezicht en droogde zich stevig af. Ik begon me te scheren en wierp zo nu en dan een vriendschappelijke blik op hem. Hij bewoog zijn hoofd van links naar rechts om zijn kaken te inspecteren in de spiegel, met de zakelijke ijdelheid die ik van hem had verwacht: hij leek tevreden met wat hij zag. Was hij knap? Dat wist ik niet echt. Voor mij is een man knap als hij goed gekleed is, en aangezien Sparsholt nauwelijks gekleed was, wist ik me wat dat betreft geen raad. Hij had een breed gezicht met een licht gebogen neus en diepliggende blauwgrijze ogen onder een krachtig voorhoofd. Zijn haar was kortgeknipt boven de oren, en bovenop donker en gekruld. Het was natuurlijk zijn lichaamsbouw die het meest opmerkelijk was, en ik begreep waarom Peter hem als model wilde hebben; van wat Evert precies met hem hoopte te doen wilde ik me liever geen voorstelling maken. ‘Bij welk onderdeel ben jij ingedeeld?’ vroeg hij.

Ik vertelde hem over mijn lichamelijke conditie en dat ik definitief was afgekeurd voor militaire dienst; ondertussen zag ik het begin van verwarring in zijn blik.

‘Wat een pech,’ zei hij, maar zijn medeleven had een wantrouwende ondertoon. Hij bekeek me aandachtig, in mijn onderhemd, misschien had hij met me te doen. Hij leek een spelletje te spelen, zoals andere sterke, fitte mannen die ik ken, met de subtiële, vrijwel onbewuste en instinctieve neiging om te dreigen, maar ook om gerust te stellen en zelfs te beschermen. ‘Wat ben je dan van plan?’

‘Nou, ik ben nu derdejaars geschiedenis. Na mijn studie zie ik wel verder. Bij welk onderdeel zit jij?’

Hij had zijn handdoek om zijn nek geslagen, stond met zijn handen in de zij en zijn voeten uit elkaar. Je had achteloos zicht op zijn geslacht door de open gulf van zijn pyjamabroek. ‘Royal Air Force,’ zei hij, ‘ja, ik leer vliegen.’ Zijn flauwe glimlach was opnieuw ietwat uitdagend.

‘Geweldig,’ zei ik. Ik vond dat ik nog iets goedkeurends moest zeggen: ‘Ik zie dat je veel aan lichaamsbeweging doet.’ Ik zei liever niet dat ik hem bezig had gezien en vond niettemin dat dit nogal gretig klonk, maar hij glimlachte instemmend.

‘Nou ja, je moet paraat zijn, nietwaar?’ zei hij. Het was duidelijk dat hij geen probleem had met de morbide onzekerheid over de toekomst die in die jaren ons aller leven grotendeels bepaalde. Hij zag er zelfs naar uit. ‘In januari word ik achttien, dan ga ik tekenen.’ En hij vertelde over zijn toekomstplannen, zoals iemand doet die verteerd wordt door angst, hoewel ik bij hem slechts de vastberadenheid van de geboren militair zag. Ik zei dat het me verbaasde dat hij maar voor één trimester naar Oxford kwam. Maar hij was er nu en zou na de oorlog terugkeren, dat had hij ook zo gepland. Hij zou afstuderen, daarna weer naar huis gaan en een technisch bedrijf beginnen. ‘Want daar is altijd vraag naar,’ zei hij.

De deur van het badhokje ging open en Das, de enige Indiër in het College, kwam naar buiten, gehuld in een handdoek en met in één hand zijn bril, die hij haastig schoonwreef met een losse sok. Hij keek met een soort verbijsterde gretigheid naar Sparsholt, die hem kennelijk vaker had gezien en van de gelegenheid gebruikmaakte zijn ochtendjas aan te trekken en de badruimte te verlaten.

‘Ik hoop dat ik je nog eens tegen het lijf loop,’ zei ik, toen ik de deur hoorde dichtslaan. Das, die inmiddels zijn bril had opgezet, wierp me een bijna beschuldigende blik toe.

‘Is die jonge heer een vriend van je, Green?’ vroeg hij.

‘Hm?’ zei ik, maar ik overwoog de nieuwe mogelijkheid die zich aandiende en mijn gevoelens daarover.

‘Hij lijkt wel een Griekse god!’

‘O, denk je...?’

‘Maar wel arrogant, heel erg arrogant.’

Ik spoelde mijn scheermes af onder de kraan. ‘Volgens mij waren de Griekse goden dat ook,’ zei ik. Ik kreeg het idee dat het effect dat Sparsholt had wel eens veelomvattender kon zijn dan ik had gedacht.

3

Toen Evert een paar dagen later weer naar mijn kamer kwam, was hij opnieuw in uniform, maar ik had het gevoel dat hij van gedachte aan het veranderen was. Hij gedroeg zich nonchalant en opstandig zoals altijd wanneer hij gehuld was in het onelegante kaki, maar zo nu en dan rechtte hij de rug en trok zijn schouders naar achteren als hij voor de haard stond, alsof het misschien toch de moeite waard was de rol van de militair te spelen. 'Hoe gaat het met Jill?' vroeg hij.

'Heel goed,' zei ik.

'Je ziet haar nogal vaak, hè?'

In werkelijkheid had ik haar niet meer gezien na onze avondwandeling over de brug naar St. Hilda's, en op mijn briefje via de collegepost had ik het cryptische antwoord 'Henry III!' gekregen. Waarschijnlijk de titel voor een essay. 'Ik geloof dat we elkaar wel aardig vinden,' zei ik. Evert begon wat rond te lopen. Ik had mijn agenda opengeslagen op mijn bureau laten liggen, en ik merkte dat zijn aandacht erdoor werd afgeleid toen hij zei: 'Trouwens, ik heb je advies opgevolgd over de badkamer.'

'Ik wist niet dat het een advies was,' zei ik.

Hij nam plaats op de sofa. 'Ik dacht dat ik hem gemist had, hoewel ik er voor dag en dauw al was. Heb je gezien hoe goed ik me geschoren heb?'

'Ik zag een sneetje onder je kin.'

'Dat was het moment waarop hij eindelijk verscheen, hij moet uren in bad hebben gelegen. Hij had alleen een handdoek om.' Evert bloosde en glimlachte pijnlijk tegelijk. Hij had hem aangesproken, en blijkbaar hadden ze een kort gesprek gevoerd. Hij zei

dat het goed was verlopen en dacht er peinzend aan terug, waarna hij weer opstond om naar de binnenplaats te kijken.

‘Ik weet het niet,’ zei ik. ‘Ik hoop niet dat Sparsholt achterdochtig wordt door al die onverwachte ontmoetingen in de badkamer.’

‘Bedoel je dat jij hem wel mag ontmoeten maar anderen niet?’ Eigenlijk was dat mijn standpunt in diverse zaken. ‘Jij bent bovendien niet in hem geïnteresseerd!’ zei Evert en vervolgde op achterdochtige toon: ‘Of wel soms?’

Ik zei: ‘Ik ben alleen maar in hem geïnteresseerd geraakt omdat jij zo geïnteresseerd in hem bent. Jij en Peter,’ voegde ik eraan toe en ik zag hem fronsen. ‘Ik volg die hele Sparsholt-affaire louter wetenschappelijk.’

‘Ik zou het beslist geen affaire willen noemen,’ zei Evert, en voegde eraan toe: ‘Hoezo, wat heeft Coyle uitgevreten?’

‘Geen idee. Geen nieuws van hem lijkt me goed nieuws voor jou. We zullen het zeker horen als er iets gebeurt.’

Die arme Evert leek inwendig verscheurd bij de gedachte dat zijn rivaal vele uren alleen zou kunnen doorbrengen met Sparsholt en de vrijheid had om zich aan hem te vergapen, hem heen en weer te bewegen en te genieten van de naaktheid die hij enkele seconden had mogen waarnemen, en hem al die tijd op de half verstrooide wijze van de kunstenaar uit te horen over zijn verleden, zijn gedachten en gevoelens. Ik vroeg me echter af of Peters praalzucht hem zou verontrusten. Het was eigenlijk niet meer dan een test van Sparsholts onschuld. Was hij als eerstejaars van een ander college simpelweg blij met elke vorm van aandacht en vriendelijkheid? Besefte hij dat hij in de uren die hij sleet met de halters en knotsen voor een bepaald soort persoon een voorwerp van begeerte was geworden? Het was zo’n vraag over mannelijke ijdelheid die moeilijk te formuleren en onmogelijk aan de persoon in kwestie te stellen was.

Ik zei: ‘Ik neem aan dat je wel een glaasje port blijft.’ Toevallig was er in mijn eigen leven een heel ander soort affaire begonnen, hoewel ik daar nog met geen woord van mocht reppen, zelfs niet tegen iemand die zo veel vertrouwen in mij stelde. De fles port had daarmee te maken.

‘Hoe kom je daaraan?’ vroeg Evert toen hij zag hoe oud en dus duur de port was.

‘Gekregen van mijn tante,’ zei ik.

‘Ik wist niet dat je een tante had,’ zei Evert.

‘Bijna iedereen heeft een tante,’ zei ik, ‘als je het goed beschouwt.’ Ik schraapte met mijn pennenmes over de zwarte zegel-lak. ‘Ze is onlangs naar Woodstock verhuisd, ik heb haar gisteren opgezocht, met de bus.’ Dit drong niet tot Evert door.

‘Ik heb een aangetrouwde tante,’ zei hij. ‘Die zit nu vast in Den Haag, het arme mens.’ Zijn familie was voor hem een bron van zorgen die mij bespaard waren gebleven; mijn vader, die twee keer gehuwd was geweest, overleed toen ik tien was, en mijn moeder woonde als weduwe ergens ver weg in Devonshire; Woodstock leek mij een redelijk veilige plaats voor een tante. Ik ontkurkte de fles en schonk zijn glas goed vol.

‘Op de overwinning, Evert,’ zei ik.

‘O, ja...’ zei hij. Hij was met zijn gedachten ergens anders en verzweeg dat. Maar even later en onder invloed van de port kwam hij ermee voor de draad, waardoor de hele situatie in een schril licht kwam te staan. ‘Weet je, er is een vrouw in het spel,’ zei hij zonder me aan te kijken: misschien dacht hij dat ik zou gaan lachen, of zou zeggen (wat ik alleen in mezelf zei): ‘Natuurlijk is er een vrouw in het spel.’

‘Heb je haar ontmoet?’

‘Godzijdank niet, maar een groot deel van het gesprek ging over haar.’

‘Heb je lang met hem gepraat?’

‘Nou, ik wilde hem niet laten gaan.’

‘Wie is het, enig idee?’

‘Het ellendige nieuws is dat ze naar Oxford komt. Hier komt wonen, bedoel ik.’

‘Ik neem aan dat ze bij David wil zijn,’ zei ik.

Evert wierp me een woedende blik toe. ‘Ze komt inderdaad erg dichtbij. Zo dichtbij als maar mogelijk is. Ze zijn verloofd.’

‘Dat lijkt me nogal overhaast,’ zei ik tactisch. ‘Hij is nog erg jong. Hoe dan ook, ik weet niet zeker of studenten mogen trou-

wen, denk je wel? Dat heb ik nog nooit gehoord.'

'Ik zei natuurlijk tegen hem: "Vanwaar die haast?", en hij zei: "Nou, je weet tegenwoordig nooit wat er kan gebeuren. Ik kan wel dood zijn voordat ik de kans krijg om te trouwen." Ik zei: "Als je het zo beschouwt, zijn er wel meer dingen die je moet doen nu het nog kan!"'

'En hoe reageerde hij daarop?'

Evert glimlachte, van walging vervuld. 'Hij zei dat er maar één ding was dat hij het liefst wilde: een zoon.'

Ik had eindelijk de roman van Victor Dax uit en ik vroeg me af welke passages hij zou kiezen om voor te lezen op de Club. Ik was onder de indruk, hoewel het me niet bepaald veel leesgenot schonk; mijn bewondering voor het boek was vermengd met een dosis zelfrespect omdat ik het uitgelezen had en de strekking begreep. Het was ongelooflijk serieus, en ik las liever proza met een sprankje humor erin. Het dichtst dat Dax bij een poging tot grappenmakerij kwam was met citaten van Erasmus en zo nu en dan een schimpscheut naar de arbeidersklasse. Niettemin was het boek uitbundig geprezen in de laatste *Horizon*, en ik had het lange hoofdartikel in de *Times Literary Supplement* gelezen, waarin het werd vergeleken met de *Wand of Light*-trilogie, boeken die ik had verslonden in de zesde klas als hoogtepunten van modernisme en subtiliteit. Dax kon er geen genoeg van krijgen, maar misschien had ik wel genoeg van hem.

Ik was van plan de roman te bespreken met Peter en ging de volgende dag naar het Ashmolean Museum. Als ik al verwacht had Sparsholt spiernaakt poserend op een podium vóór hem aan te treffen, dan kwam ik bedrogen uit. Peter had net tekenles gehad bij professor Schwabe, en was ongeduriger dan ooit. Hij miste Londen, en de evacuatie van de hele Slade School of Fine Art naar Oxford had tot grote frustratie bij hem geleid. Hij kon ook niet overweg met Schwabe zelf, die voortdurend Peters sterke neiging tot fantasie probeerde te onderdrukken. Dat moest leiden tot een onvermijdelijke botsing: de professor was een angstvallig ouderwetse vakman en een expert op het gebied van topografische teke-

ningen en prenten, terwijl Peter een romanticus was, extravagant, soms onnozel en altijd op zoek naar de kortste weg.

Hij tekende het register bij de uitgang en we liepen de straat op. Ik was nieuwsgierig naar Sparsholt, maar durfde hem niet meteen ter sprake te brengen; die boze buien van hem waren van korte duur maar erg fel. Bovendien wilde ik de situatie nu bezien vanuit Evert, en het was mogelijk dat Peter er zelf weinig belang aan hechtte. In Beaumont Street denderde een eindeloos legerkonvooi langs, waarbij het gat van acht seconden tussen de vrachtwagens het onderbewuste ritme van die jaren vormde. Peter stak vliegensvlug de straat over, terwijl ik, met mijn levenslange neiging om te struikelen of iets te laten vallen steeds wanneer fysieke snelheid was vereist, twee volle minuten bleef wachten tot het konvooi en de troep fietsers erachter gepasseerd waren. Ik trof hem in het Randolph Hotel, waar hij thee bestelde.

Hij begon over een toneelstuk waarvoor hij gevraagd was de decors te ontwerpen, en in een handomdraai was zijn ergernis over school vervlogen. Het heette *The Triumph of Time*, een allegorie van het soort waar ik de pest aan had, maar dat hem de gelegenheid schonk omvangrijke achterdoeken te ontwerpen. Ik betwijfelde of het Oxford Playhouse groot genoeg was voor zijn visioenen van het decor. Kort daarop merkte ik geringschattend op: 'Misschien kun je Sparsholt vragen voor een van je duivels. Zie je hem al voor je, vuurrood geverfd?' Peter zei toen dat hij een briefje van hem had ontvangen. Hij haalde het uit zijn zak.

'Geachte heer Coyle,' had Sparsholt geschreven, 'ik was zeer verrast door uw brief, en heb geen idee hoe u over mij gehoord hebt! Het lijkt me interessant om je portret te laten schilderen. Maar ik ben momenteel erg druk, dus misschien zoekt u liever andere modellen. Donderdagavond kan ik meestal wel, als dat niet te laat voor u is. In afwachting van uw antwoord, D.D. Sparsholt.' De brief was een staalkaart van uiteenlopende emoties, geschreven in een stijve schooljongenshand met hier en daar zwierige, volwassen uithalen.

'Dus hij heeft het te druk,' zei Peter. Ik was verbaasd over mijn eigen angst dat hij het hele project zou laten schieten.

‘Nou, hij heeft heel wat omhanden,’ zei ik, en ik vertelde hem over Sparsholts diverse verplichtingen: het roeien en de lichamelijke oefeningen, en natuurlijk de vele uren practica.

Peter haalde zijn schouders op en keek om zich heen naar de weinige andere mensen die theedronken onder de smoezelige gotische koepel van de hotellobby. ‘Ik teken een jonge tuinman op Corpus Christi,’ zei hij met duidelijke maar geheimzinnige nadruk op het woord ‘teken’.

‘Naakt?’ vroeg ik.

‘Dat vind ik gemakkelijker,’ zei Peter, en hij glimlachte ten bewijze dat hij vertrouwde op mijn bewondering en misschien omdat hij het prettig vond mij te choqueren. Ik zag dat het een hele opluchting voor hem was om bevrijd te zijn van de valkuilen van het leven in het College. Op zijn kamer aan het einde van Walton Street kon hij onmogelijk David Sparsholt tegenkomen in de badkamer. Daar was geen sprake van het dodelijke wachten en spieden of de noodlottige opwinding over een eventuele ontmoeting op de binnenplaats.

Ik zei: ‘En je weet dat hij tijd moet besteden aan zijn verloofde.’

Peter snoof, alsof hij ervan uitging dat dit een grap was. ‘Sparsholt, bedoel je?’

‘Jazeker,’ zei ik met een knikje. ‘Hij heeft me alles over haar verteld.’

Hij dacht even na. ‘Wat lief, hè?’ zei hij. ‘In zekere zin. Maar dat houdt geen stand.’

‘Ze zijn van plan binnenkort te trouwen,’ zei ik.

Hij wierp een blik op de brief en stopte die toen weg in zijn ruime tweedjasje, in de zak die vol zat, waarschijnlijk met brieven. ‘Ik heb zo’n voorgevoel dat ze zijn ware aard niet doorgrondt.’

‘Daar zou je wel eens gelijk in kunnen hebben,’ zei ik.

‘Hoe heet ze trouwens?’

‘Dat weet ik niet,’ zei ik, ‘maar ik heb gezegd dat ik haar graag zou willen ontmoeten.’

‘Echt waar?’ zei Peter, eerder op verbaasde dan rancuneuze toon. Het feit dat ik had gelogen intrigeerde me, misschien had ik zelfs geschokt moeten zijn. Ik had een vaag, willekeurig beeld van

de verloofde bedacht, zoals je doet van iemand die onderwerp van gesprek is maar een onbekende blijft. Er moest nog heel wat uitgezocht worden. Peter toonde de trots en de charme van een losbol, alsmede de gave van de losbol om iedereen die hem dwarszat vol afkeer uit zijn gedachten te zetten. Ik wist niet meer of ik zijn belangstelling voor David had aangewakkerd of hem onwillekeurig had aangemoedigd David af te schrijven.